

ТОМАШ ВЕНЦЛОВА

ПОСЛЕ ПРЕДАВАЊА

Неки шајни круї се зайвара...

Ана Ахматова

Понекад, није било једном, са мојим ученицима,
на језику који су још увек једва знали,
читао сам песме.

Испред прозора су локве
а сиви зидови подигнути високо
од стране незапослених (у ери депресије).
Није случајно то – Depression Gothic.
Сећам се тог дана: тада ме мучио
осећај да их водим странпутицом. Крхка креда
пукла је међу прстима, глас се с времена на време ломио,
и све се догодило као у сну.
Узалуд сам покушавао да објасним ученицима
шта ми је било (и још увек је) важно:
да се сугласници познају
и зову као ловци у шуми
– изразити, иако досадни, самогласници
иду горе-доле као степенице;
и да иза слога следи слог,
као огледала окренута једно према другом,
како би се створила дуга,
здивљујуће тамне анфиладе,
у којој акценат блесне као пламен.
Једном речју, моћ више и мање уобичајених
поређења како би слушаоци могли
да схвате да у песми нема ситница,
ако је једно зрно песка мање,

тим више може утицати на ток реке.
Али то није све, јер у стиху песме
постоје једва читљиве загонетке:
некада је то било забрањено име божанства,
данас су то речи које значе ствари;
јадне, а ипак корисне за песника,
као амајлије. Сутон изнад строфе
назван метафора. То она повија реченице
као ветар траве и тера звукове,
као облаци на небу кад се приближе
удаљена, али сродна значења;
њихова свадба благослови речник.

Моји слушаоци су почели да сређују књиге.
Ућутао сам. Онда је свет почео да се мења.
Видео сам одраз локве на прозору
и безнадежно сивкасте врхове,
али иза њих је била соба –
– конак охолог, поносног сиромаштва, у крају
другог времена, које више не постоји –
и жена уроњена у фотељу,
стара, гојазна и чудно лепа.
Познавао сам је некада. И мало сам се плашио
њених реских реплика, њеног изузетног сећања,
која су превазилазила моје године,
али сам се још више уплашио,
док сам се пењао на високи спрат –
да ће се одједном сурвати промукли, тешки
свод. (Ово се догодило пола године касније).
Иако је ћутала, ја сам добро
претпоставио шта је мислила.

Потпуно си у праву. Ипак вреди причати о томе
што једноставније. Нема шта да се порекне,
то је наш посао. То, да буде лакше.
Само прати говор
и не узнемиравај је. А она сама
побринуће се за терете, ритмове, анаграме
и метафоре. Међутим, постоји још нешто.
Јер песме се рађају много раније,
него ми и наш глас, у господству вечне
празнине. Песма сања саму себе. А ми треба
да пореметимо снове, како би дошли изнутра

– пре: из Ништа – да га могу извести
на отворене квадрате граматике.
И тешко је. О томе одлучује
не више сам језик, већ, претпостављам,
нешто вредније, нешто што га превазилази.
То расте као слаба бука,
да би коначно могао да удахне дух у језик.
А ако је веровати Августиновим речима,
који сигурно не може да погреша,
Господ чува у себи на веки векова
сваку зору, сваку реку, такође и све
атоме, сваку сузу и хлеб устајали,
који брзо прождире затвореник у зони,
и сваки метак из пушке стражара.
Нећемо то све покривати.
Остају нам детаљи: рецимо,
чапља на обали, ружна псеудоготика,
као и коров испод балкона куће,
где је на фасади био, напола избрисан,
златни текст: Deus conservat omnia.
То је довољно да песме унесу
сву љубав коју си
доживео. Да се утеше
чак и мртви.

Да, у реду је одати
поштовање језику, његовим кривудаваим стазама
и одјецима, јер смо захваљујући њима
готово равни Богу. Скоро једнаки.
Пред нама је непремостиви зид:
говор ће проћи као и ми.
Штета због ироније.

Видео сам кроз прозор
тако страно, ледено небо.
Крај марта је био у ваздуху.

2001.

Према пољском преводу са литванског језика
Зоран Ђерић